

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТОУ 21. НОВЕМБРА 1881.

ГОДИНА VIII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 4.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извави свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

Наша глумачка дружина је за ових прошлих 13 месеца, т. ј. од 1. маја 1879. до 1. јуна 1880. имала заслуге . . . . . 21.813 фр. 96 н. издатка . . . . . 18.900 фр. 14 н. дакле сувишка 2.913 фр. 82 н.

О свему овоме изнеће се овој скупштини посебан извештај.

И тако, господо, као у честитој кући, где је добро газдовање и слога, ту је среће и напретка, ту нема кавге ни зајевице, него је ту радост, ту се весела лица сусретају, — тако се и ми, хвала богу, у овом друштву са веселим лицем могосмо данас сусрести. Дао би бог, да тако узможнемо и до године. А то ћемо моћи само тако, ако останемо вредни и постојани устаоци, верни храниоци аманета народног. А ваља да знамо, да је позориште једина књига, отворена целом народу, из које може свако, учен и неучен, читати. То је књига, која живом речи не само к памети, него и к срцу говори. Народ је наш и за овај мах показао, да има и материјалне и моралне снаге у себи. Али је та снага у клици, која ваља да се развије и разгради. Та клица, кад се по народу рашири и захвати корена у срцу и души његовој, колико је у први мах малена, кад се рашири, може чуда починити, а народ спремити за још благодетнији и обилатији рад и у другим струккама напретка народног.

Са том узданицом приступимо к данашњем редовном раду".

Истој позоришној скупштини поднео је при временни управитељ позоришне дружине, Димитрије Ружић, овај извештај:

„Славна скупштино! По до сад заведеном обичају и дужности, част ми је славној скупштини поднети годишњи извештај о раду позоришне дружине. Славна скупштино! Ја сам по одлуци

сл. управног одбора за ових последњих четири-пет година био одликован именовањем редитеља код ове дружине, а лане ми и та част у део паде, да ме је сл. скупштина и за управитеља изабрала. Ја сам се избора примио, и то за то, што је потреба тако захтевала, а не за то, што ја не бих довољно оптерећен био својим глумовањем и редитељством; али славна скупштина је самном заједно увидила, да је тако морало бити, и ја држим, да сам оправдао то поверење и да сам управитељску дужност савесно вршио.

Ток позоришног рада за ову годину дана био је овај:

Позоришна дружина пошла је из Новог Сада у Ст. Бечеј 26. априла 1879. и бавила се тамо 2 месеца дана. За то време дато је 32 представе и једна „Беседа“ са тамошњим певачким друштвом. Из Ст. Бечеја отишла је дружина 27. јуна у Сенту и бавила се тамо месец дана. За то време дала је 19 представа. Из Сенте отишла је 1. августа у Вел. Кикинду, где се бавила 2 месеца, и дала је 31 представу. У Кикинди требала је бити још једна или две представе више, али како је број претплате истекао, то се морало после ређе играти, и то због концесије, која није на време приспела за темишварску међу, а са Темишваром већ је уговорено било, да се тамо иде. И тако, добивши концесију, кренула се дружина 3. октобра за Темишвар и бавила се тамо 3 недеље дана. Свега је дато 11 представа и 1 корисницा�. У Темишвару се, истинा, једва крај с крајем сватио, али ја, у договору са дром Бранком Стефановићем, не хтедох нипошто пропустити Темишвар, ма и с малом штетом, само да се не би сасвим успавао српски дух, који је збиља нашим доласком тамо прилично пробуђен, бар што се нашег позоришног завода тиче.

Из Темишвара отиша је дружина 23. октобра у Вршац, и бавила се у њему $2\frac{1}{2}$ месеца. Ту је дато 39 представа. Из Вршца кренула се 2. јануар 1880. за Панчево и тамо се бавила $2\frac{1}{2}$ месеца; дато је свега 38 представа и једна забава. Ту је позориште опет са неколико представа ускраћено било, и то ради месојеђа, а са власником дворане није се могло другчије удесити, него смо му морали по гдекој суботу уступити за балансе. Из Панчева дошла је дружина 15. марта о. г. у Вел. Бечкерек и бавила се у њему 2 месеца; дато је 32 представе. Из Бечкерека дошла је дружина у Меленце, где се и сада налази, и бавиће се месец дана.

Промена у дружини са члановима ова је: Д. Ђирић и Реља Поповић иступили су из дружине, док се иста у Бечеју бавила. На њихово места испомагао сам се са једним чланом из београдског позоришта, ког сам од ондашње управе замолио, да за време њихових ферија овде пробави, а то је био Ј. Божковић, који је већ једном код наше

дружине био члан. По његовом одласку примио сам М. Димитријевића, који ми се понудио из Пелешевог друштва. На место оболелог шаптача Степића помагао сам се неко време са једним кикиндским дилетантом, К. Бубановићем, док нисам добавио М. Жабарца из Ликићевог друштва, по исти је после кратког бављења, ради породичних ствари, морао отићи, а Степић је још боловао, те сам тако био принуђен узети М. Рајчевића за шапташе. После тога су иступили из дружине А. Десимировић и Ђ. Јовановић, а на њихова места добавио сам М. Гавриловића и К. Миловановића. Поред Димитријевића примљена је и жена му, која заступа бившу глумицу Љ. Зорићеву. Осим тога узео сам био из Вршца двојицу на пробу, који се бавише код нас шест недеља дана, али са слабим успехом, те тако се повратише опет својим кућама. Један је био занатлија, по имену Путник, а други Деметер, фотограф, трећи је почетник, Алекса Рашић, С. Димитријевићке брат, који се још код нас налази.

(Наставиће се.)

ЖАСТИЧИЋ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Језуита и његов питомац. Шаљива игра у 4 чина, написао А. Шрајбер, првео Н. М. Пrikazan prvi put 17. новембра о. г.)

Тешко је о овом комаду изрећи објективну критику. Тешко је за то, јер сам комад не одговара правилним драмским вештинама. Представа чак у опште била је добра, а и највећи део публике био је потпуно задовољан.

Тема је врло проста, око које је ова шаљива игра склоњена. Шарл, син грофа Карбонета, треба да се ода свештеничком чину. Тако је то удесила интрига грамављивих сродника, који су хтели Карбонетово имање да придобију. Међу тим Шарл је врло живе, несташне нарави, па би лако могао осујетити план „доброжелателни“ сродника, за то му треба васпитач, који ће га окренути, укротити и за цркву задобити. Тако долази млади језуита Д' Арбо у кућу грофа Карбонета. Приликом прве лекције, што је давао шеснаестогодишњем Шарлу, повери се старији и искуснији језуита овом младом дерану у погледу расположија свога срца, и из среде историје о св. Криштину, прелази на несретну љубав, коју је проводио са неком младом племићком у Парију, која га је изневерила. Та иста племићкиња случајно се деси у двору грофа Карбонета. Још за трајања прве лекције појави се она са својим оцем у башти. Језуита је позна, неколико момената, па се старим жаром распламтео. Млади Шарл увима на се рулу испомагача, да језуиту из његове неугодне ситуације изведе. Налаже му, шта да ради, па да може своју љубавницу Анђелију, грофицу Боасонску, задобити.

Оп аранжује целу интригу, која ни мало није интересантна, нити је природна. Супарник језуити, неки гроф Франкарвиль, који броји 65 предака, буде поплашен са симулираним повијањем на двобој. Док је језуита, који се међувремено под огидом свога ученика потпуно „цивилизовао“, извукao свој мач, гроф је већ побегао. У том изиђе, да је језуита племић, и да је наследио неко имање, и тако је његова женидба свршена. У последњем чину па послетку изиђе и интрига баронице Нарбонске, и тако млади Шарл, са санзвољењем свога оца, који јако пати од костобоље, спрема се, да ступи у војску, да се бори за величину Француско и домовине. У општој радости узима вртарски момак Килијан Анету за жену, старог грофа пролази костобоља, а бароница Нарбонска сели се из двора већно са својим милосником.

И из ових неколико крупних пртица види се, да је ова шаљива игра једна од оних, које, кад се добро представљају, могу донекле задовољити добро расположену публику, али даље уметничке вредности немају. Крупна погрешка је пре свега то, што ни једна фигура није истинита, ни један карактер није конвенцијентно изведен. Најблагодарнија роља још је Шарлова, код кога се међу тим мора заборавити, да је дечак од 16 година, који је све дотле био под надзором васпитача, и није имао прилике у свет да погледа. Језуита је посве неприродан. Јако нас подсећа на замрљане фигуре из „colportage“-романа; а он би требао да је главна особа оне шаљиве игре. Његове речи немају садржине, његова дела немају смисла, његово понашање час је у правом смислу језуитско,

час отворено кајаљерско. Промене његових назора и начела тако брао иду једно за другим, да долазимо до уверења, већ је он такова незнатна осећба, која није васлужила ни да му се име спомене, а камо ли, да се о њему шаљива игра пише.

Барон Карбоне јако је костоболан, сујеверан и ограничен човек. То даје конвентентно изведену, могли бисмо имати у њему финалога комикума. Овако није могао учинити утисак на публику.

Гроф Сципион је неки жалосни љубавник, који броји 65 предака, а хвата га грозници, кад види го — мат, и који уступа своју љубавницу sine ira et studio. Г. Добриновић одиграо га је као што треба, потпуно и карактерно.

Као што смо већ напред напоменули, представљање било је у опште врло добро, и мислим, да не ћемо грешити, ако речемо, да је једино васлуга представљача, што је публика задовољна била. Џа Рајковићка, као Шарл, очарала је публику својом јживачношћу и весељашћу. Да је од њене представе зависила вељаност ове шаљиве игре, онда бисмо заиста велика уживања имали ове вечери. Неправо нам је било гледати г. Ружића у улови тога незнатног јевуите. Историја светог Кришипина задобила му је до душе наклоњеност публике, али му је даља улога тако неблагодарна, да га при крају комада скоро заборавимо. Џиџа Хаџићева била је јако плачевна као Апхелџија. Чини нам се, да то није одговарало њезиној улови. Једног јевуиту извукли из реверенде, па га задобити за се, племићу, који броји 65 предака, рећи у очи, да је поносан, гадац, преврен и т. д., са Шарлом склонити алијансију за ослобођење јевуите и претерање грофа Сципиона, — ту треба више несташлука него септиментности. Г. Лукић такођер је претерио са костобољом барона Карбонета, која и ако је била поносна, ипак ју је требао показивати више спољним вицима, него са оним прекомерно десператним и јадиковним гласом. Остали таворили су се са својим улогама како су могли. Резултат је у овим околностима повољан — публика је била задовољена.

П. Ј.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Београду.) „Српске Но-вине“ пишу: „У суботу 14. о. м. била је у позоришној дворани велика играница у корист народног позоришта. Њевини Височанство, наша увишена владарка, извештена о критичном стању позоришта, којем сваком приликом поклањају своју осећиту пажњу, ставила се на чело збору одличних госпођа из наше престолица, те су ове, под њеним покровитељством, приделиле ову забаву, од које је цео приход намењен тренутној помоћи позоришне касе.“

Наše народно позориште завод је, који у пуној мери васлужује таку особиту пажњу. У целој нашој земљи ово је, тако рећи, једини завод свога рода, завод, у којем лепе уметности налазе потпоре и неге. Ми имамо по свима крајевима наше драге отаџбине и школа и разних других државних завода за разнолике потребе држављана, али, за неговање лепих вештина, лепе књижевности, укуса, за храну срца, за буђење и разгревање душевних наших потреба, за све то народно је позориште данас понајзначајије и најскровитије прибежиште. Осим

тога и културнонационални интереси налажу нам овбильски радити веопстанак и даљи развијање ове установе. Кад би смо допустили да она угине, потребе позоришта не би престале, само би, према нашим приликама, дошли у руке дилетантата, који, без цртпоре књижевника и уметника, и без ослонца на државни аукторитет, брао би били принуђени да једино ласкају претератим и недовољно овбильним вахтевима публике, из чега после до Орфеума и Колосеума има само један врло увак сокачић, који се даје прегавити само једним кораком. Наše народно позориште дало је нашој књижевности толики број драматичних дела, оригиналних и преведених, од којих су многи оригинални штампани и сачињавају један виши део народне лектрире. Композиције, понајвише оригиналне и с мотивима нашим, српским и словенским, шире се из позоришног оркестра у цео народ; сама наша, тако лепо у уметничком свету примљена „Химна“, рођена је и први пут отпечатана и одсвираша у позоришном дому. Па и живопис и многе друге техничке вештине налазе неге у позоришту, а одавде, потпуно, прелазе у народ. Из позоришног живописачког атељеа изашле су, осим многих лепих декорација, још и многе друге слике и декоративне израде за практичну потребу грађана; вели број питаоница овога атељеа у данима већих одмора ставља на расположење своје услуге у престоници и ван ње, те се тако и та потреба задовољава више нашом, мање страначком руком. Далеко би нас одвело, кад би смо се хтели дотакни свију главнијих доброта, које налазе поstanака и неге у позоришту. Ово и јесте велики разлог, због којега све напредне државе дају големе новчане потпоре оваким установама: и. пр. француска република театру француском 950.000 динара, а осим њега и још многим другима, а хрватска влада, која располагаше куд камо мањим буџетом, даје годишње 80.000 динара, и осим тога, готово сваке године, почињају разници позоришног буџета, који упућен на привреду, никад не може бити најтачније предвиђен и утврђен. Наše насе народно позориште непрестано мора да животари са потпором државном од 29.000 динара, а ув то је још имало да претри године познатог општег „крака“ и године ратова за ослобођење, које ни у великом, а камо ли у малим народима, нису другарице уметностима и наукама. Није чудо, што је поред таких непогода до данашње новчане оскудице.“

* (Американска конкуренција.) Значајан пример америчанске конкуренције дали су амерички издаваоци књига недавно, када је у Лондону изашло најновије, пре глађашко издање св. писма. Чим се дознало, да ће изићи св. писмо, опремиши ти издаваоци више бродова у Енглеску накрцали на њих стројеве, слова и штампарско и слагарско особље. Чим су у Лондону изашли први примерци библије, амерички бродари, купив неколико примерака, вратили су одмах патраг. Научили морској узеши највећом брзином слагати и штампати, те када приспеше у Америку, растурише стотине хиљада примерака у народ. Енглески издаваоци нису продали ни једнога примерка у Америци.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

4. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 21. НОВЕМБРА 1881:

МАРИЈА СТУАРТОВА

ЖАЛОСНА ИГРА у 5 чинова, написао Ф. ШИЛЕР, превео Н.

О С О Б Е

Краљичина стража, пажеви, ловци.

У недељу 22. новембра, с новом поделом улога први пут: „ЋУРАЋ БРАНКОВИЋ“. Трагедија у 5 чинова, написао К. Оберњик, превео и за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.